

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos finansinių institucijų etinio ir socialinio aspektų

(2009/C 100/14)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2007 m. rugsėjo 25 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Europos finansinių institucijų etinio ir socialinio aspektų (nuomonė savo iniciatyva).

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2008 m. spalio 2 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Edgardo Maria IOZIA.

448-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2008 m. spalio 22 ir 23 d. (2008 m. spalio 23 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 122 nariui balsavus už, 23 – prieš ir 45 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Vertinant pastaruosius su finansų krize susijusius įvykius, dėl kurių patirtų didžiulių nuostolių nebuvo galima nei numatyti, nei tikėtis, o reguliavimo priemonės, skirtos rinkai, taigi ir indėlininkams, ir investuotojams, ir įmonėms apsaugoti pasirodė akivaizdžiai neveiksmingos, būtina, atsižvelgiant į šios nuomonės turinį, pateikti papildomas konkrečias pastabas. Per visą pasaulį nusiritusi bankrotų banga, iš pažiūros tvirtų bankų ir draudimo įmonių gelbėjimo veiksmai sukėlė didelį milijonų Europos piliečių nerimą ir susirūpinimą.

1.1.1. Spalio 15–16 d. Europos Vadovų Tarybos susitikimas iš esmės buvo skirtas finansų krizės klausimams, kurio metu buvo parodytas ryžtas imtis suderintų veiksmų ir apsaugoti Europos finansų sistemą bei indėlininkus. Po euro grupės susitikimo Taryba vieningai pritarė spalio 12 d. Paryžiuje įvykusiame posėdyje nustatytiems principams: išsaugoti finansų sistemos stabilumą, stiprinti Europos finansų sektoriaus, visų pirma tarptautinių grupių, priežiūrą, gerinti priežiūros koordinavimo veiksmus Europos lygiu, suteikti paramą svarbioms finansų institucijoms, vengti bankrotų ir užtikrinti indėlių apsaugą.

1.1.2. Be to, Taryba paragino skubiau rengti direktyvą, reglamentuojančią kreditingumo vertinimo agentūrų veiklą, ir direktyvą dėl indėlių apsaugos bei rekomendavo valstybėms narėms imtis priemonių, kuriomis būtų užtikrinama, kad pajamos iš akcijų opcijų ar atlyginimų sistema, visų pirma finansų sektoriuje, netaptų veiksmu, verčiančiu imtis pernelyg didelės rizikos ir skirti pernelyg daug dėmesio trumpalaikiams tikslams.

1.1.3. Taryba pabrėžė būtinybę imtis priemonių, skatinančių ekonomikos augimą ir užimtumą, bei siekti visapusiškos tarptautinės finansų sistemos reformos, pagrįstos skaidrumo, bankų stabilumo ir atsakingumo, sąžiningumo ir visuotinio valdymo principais, kad būtų išvengta interesų konfliktų.

1.1.4. EESRK jau seniai ragino (deja, nebuvo išgirstas) imtis veiksmų, skirtų stiprinti reguliavimo priemones ir priežiūros institucijų bendradarbiavimą, koordinuoti ir derinti priežiūros priemones. Komitetas atkreipė dėmesį į pernelyg didelę Europos ir tarptautinės bankų sistemos prisiimtą riziką, kurią sustiprino neteisingos užmokesčio, susieto su ypač trumpos trukmės rezultatais, sistemos, savo ruožtu vertusios bankų sektoriaus operatorius vykdyti chaotiškus ypač rizikingų produktų pardavimus.

1.1.5. Nepaisant Europos finansinių skandalų, nebuvo imtasi konkrečių veiksmų, ir tik dabar, kai krizės padarinių mastas kelia didžiulę grėsmę visai ekonomikai, suvokta, kad nevaldomo ir atsakomybės nepripažįstančio kapitalizmo bei nepažaboto ir beribio augimo viltys buvo nerealistiškos ir atvedė į gilią krizę.

1.1.6. Taigi, prasidėjo paskutinis negrįžtamas šio modelio gyvavimo etapas. EESRK mano, kad pagaliau politinės institucijos prisims atsakomybę:

— išplėsti reguliavimo institucijų kompetencijos sritis,

— uždrausti valdyti nebiudžetines lėšas, kreditus ir vertybinius popierius,

— stiprinti ir suderinti nacionalinių reguliavimo institucijų veiklą,

- nustatyti tinkamesnius ir skaidresnius standartus, taikytinus alternatyvaus investavimo fondų, investicinių bankų veiklai, struktūruotoms ofšorinėms priemonėms, kurių paskirtis teikti paramą finansinei veiklai, nepriklausomiems fondams ir privataus kapitalo fondams; jų kontrolę pavesti institucijoms ir laikantis Europos Parlamento reikalavimo nustatyti, kad pagal pobūdį ir statusą jos yra „įmonės“, kurioms taikomi galiojantys teisės aktai,
- pakeisti mokesčių sistemą, tačiau vengti paskatų ar mokesčių grąžinimų tuo atveju, jei rizika ar išiskolinimas ypač dideli,
- įsteigti Europos kreditingumo vertinimo agentūrą,
- užtikrinti, kaip jau paragino Taryba, vadovų atlyginimo sistemos, paskatų parduoti operatoriams netinkamus finansinius produktus, kontrolę,
- kontroliuoti nereguliuojamas rinkas,
- kapitalui taikomus išipareigojimus pritaikyti sudėtingiems ir išvestiniams finansiniams produktams.

1.1.7. EESRK įsitikinęs, kad ypač rimta finansų krizė ir lauktas galutinis „lošimo namų kapitalizmo“ žlugimas, galėtų sudaryti galimybę imtis tikslingesnių priemonių, kad ateityje būtų apsaugota finansų sistema ir tuo pačiu pagyventa ekonomika. Reikalingos bendros pastangos užtikrinti, kad finansų pasaulyje išplitęs virusas neapimtų visos realios ekonomikos. Investicijos į infrastruktūrą, „žaliosios“ investicijos, pavyzdžiui, į efektyvų energijos naudojimą, atsinaujinančius šaltinius, inovacijas ir mokslinius tyrimus gali prisidėti skatinant paklausą. Sukūrus naują Europos fondą, už kurį laiduotų valstybės narės ir kurį valdytų EIB, būtų galima išspręsti sunkioje finansinėje padėtyje atsidūrusios ekonomikos, visų pirma tokios ekonominės veiklos, kuriai reikalingos vidutinės trukmės ir ilgalaikės investicijos, problemą.

1.1.8. EESRK palankiai vertina ligšiolinius valstybių narių, Europos centrinio banko ir Tarybos veiksmus ir ragina Europos institucijas šioje piliečiams, dirbantiesiems ir verslui dramatiškoje situacijoje veikti ryžtingai ir skubiai, kad kuo greičiau Europos ir pasaulio finansų sistema vėl pradėtų tinkamai veikti.

1.1.9. Be to, EESRK tikisi, kad be būtinų šiam prioritetiniam tikslui skirtų finansinio pobūdžio priemonių, bus dedamos visos įmanomos pastangos ekonominei krizei pažaboti.

1.1.10. Mobilizuota šimtai milijardų eurų bankams gelbėti. EESRK tikisi, kad taip pat energingai ir skubiai bus suteikta pagalba verslo sektoriui, ypač MVĮ, iš dalies didinant darbo užmokesčių ir pensijas bus paskatinta paklausa, kad nuosmukis neperaugtų į depresiją.

1.2. Teikiamų finansinių paslaugų įvairovė tokia didelė, kad ją galima prilyginti gamtos įvairovei. Šiuolaikinė visuomenė jau gerai išsiamonino, kaip svarbu saugoti biologinę gamtos įvairovę. Finansinių paslaugų teikėjų įvairovės apsauga taip pat yra Europos kultūrinio ir socialinio paveldo dalis. Atsižvelgdami į didžiulę jos socialinę vertę, privalome šią įvairovę ne švaistyti, bet puoselėti. Būtina plėtoti ir saugoti etinį ir socialinį Europos finansinės sistemos aspektus.

1.3. Lisabonos sutarties 2 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad „(Sąjunga) siekia Europos, kurioje vystymasis būtų tvarus, pagrįstas subalansuotu ekonomikos augimu ir stabiliomis kainomis, didelio konkurencingumo socialine rinkos ekonomika, kuria siekiama visiško užimtumo ir socialinės pažangos, bei aukšto lygio aplinkos apsauga ir aplinkos kokybės gerinimu. (...) Ji gerbia turtingą savo kultūros ir kalbų įvairovę bei užtikrina, kad Europos kultūros paveldas būtų saugomas ir turtinamas“.

1.4. Europos institucijos ir valstybės narės privalės skatinti ir remti ne vien konkurencines finansinės rinkos galimybes, bet ir jos etinį bei socialinį aspektus. „Socialinė rinkos ekonomika yra ir visuomeniškai teisinga ekonomika“⁽¹⁾ ir dar – „Socialinės pakraipos rinkos ekonomika leidžia ekonomikai pasiekti pagrindinį tikslą – užtikrinti visos visuomenės gerovę ir klestėjimą tenkinant visus jos poreikius“⁽²⁾.

1.5. Siūlydamas įsteigti Europos aukšto lygio komitetą kovai su finansinių rinkų krize, nustatyti naujas taisykles ir įveikti „nevaldomą pinigų gaivalą, kuriam neturime paklusti“, Jacques Delors sakė, kad dabartinė krizė „...iš tikrųjų yra nepakankamai arba nevykusiai reguliuotų rinkų žlugimas, eilinių kartą mums įrodantis, kad pačios savaime jos niekada nesusireguliuos“.

1.6. Pastaroji krizė įrodo, kad finansinės sistemos formų gausa ir įvairovė yra ne vien tik Europos kultūrinis ir istorinis paveldas. Jos reikalingos ir tam, kad būtų įgyvendintos etinės ir socialinės iniciatyvos bei svarūs konkurencingumo stiprinimo faktoriai, mažinantys finansų sistemose kylančių sisteminių krizių atsiradimo pavojų.

⁽¹⁾ A.F. Utz. *Etica economica*, San Paolo, Cinisello balsamo, 1999 m.

⁽²⁾ Konrad Adenauer. *Memorie 1945–1953*, Mondadori, Milan, 1966 m.

1.7. Ekonominis augimas, kai jo tempai viršija tam tikras ribas ir kai jis nesuteikia galimybių tenkinti tam tikrus poreikius, nedidina žmonių gerovės. Realiają ekonomiką valdo spekuliacinių finansų pasaulis, kurį būtina apriboti ir nustatyti teisingesnes, socialiai priimtinas ir etiškai pagrįstas jo formas.

1.8. Būtina skatinti etišką ir socialiai atsakingą finansinę veiklą. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas mano, kad intervencinė taktika netinka, nes patirtis rodo, jog visuomet naudingesnės būna tos socialinio ir etinio pobūdžio iniciatyvos, kurios kyla stichiškai, „iš apačios“.

1.9. Etinis aspektas susijęs ne vien tik su tam tikros rūšies veikla. Ypatingo dėmesio vertas svarbus, ne kartą įrodytas, taupomųjų bankų ir įvairių kooperatinių judėjimų vaidmuo skatinant etines ir socialines iniciatyvas bei vystant vietinės reikšmės sistemas. Tačiau nors ES sutartyje šis principas pripažintas, dar daugelyje valstybių narių jis nepripažįstamas ir nepalaikomas. Todėl būtina stengtis užtikrinti, kad ši socialinio valdymo forma būtų sistemingiau ir plačiau pripažįstama. Šį poreikį liudija pastaruoju metu Europos Komisijai teikiami skundai dėl kooperatinių judėjimo, propaguojamo Italijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje ir Norvegijoje, nesant tinkamų europinių teisės aktų.

1.10. EESRK nuomone, teisinė bazė organizacijų ar asmenų veiklos atžvilgiu niekada nebūna neutrali. Remdamasis šiuo teiginiu, EESRK mano, kad sistemoje, kuri jau skatina tam tikro pobūdžio elgseną, principas, pagal kurį visoms etinėms ir socialinėms iniciatyvoms būtų sistemingiau ir plačiau taikoma numatyta kompensacijų sistema, atitinka teisingumo ir racionalumo kriterijus, taikytinus valstybės vaidmeniui ekonomikoje ir visuomenėje.

1.11. Kiekvienai organizacijai, galinčiai įrodyti, kad ji, nors ir kartais, tačiau struktūriškai ir sistemingai, nesilaikė pelno maksimalizavimo principo siekdama įgyvendinti etinio ar socialinio pobūdžio iniciatyvas, turėtų būti suteikta galimybė pasinaudoti lengvatine (bent iš dalies) mokesčių ir taisyklių, išskyrus pagrindines riziką ribojančias taisykles, sistema bendrosios tvarkos atžvilgiu. Kai kuriose valstybėse narėse investuojantiems į iniciatyvas etikos srityje jau taikomos nuostatos, leidžiančios nukrypti nuo bankinės direktyvos; reikia dėti pastangas, kad šį principą taikytų visos valstybės narės.

1.12. Komitetas svarstė, ar nebūtų tikslinga suteikti daugiau mokestinių ar teisinių lengvatų socialinio ar etinio pobūdžio iniciatyvoms, kurias imasi įgyvendinti tipiškos pelno siekiančios organizacijos. Jeigu pelno siekianti organizacija imasi įgyvendinti

iniciatyvą, kuri nėra struktūriškai susijusi su pagrindine jos veikla, neabejotinai tikslinga suteikti jai kompensaciją, nes ji vykdo ne įprastinę verslo operaciją. Kita vertus, kai ji imasi iniciatyvų, kurios negali būti struktūriškai atsietos nuo pagrindinės jos veiklos, reikia išsamiau diskutuoti dėl tikslingumo numatyti kompensacijų sistemą tokiems atvejams.

1.13. Daugelyje rinkos segmentų į socialinį aspektą kreipiama mažai dėmesio. Pagal socialinės įmonių atsakomybės (SĮA) principą, nuolatinis ekonominis augimas turi vykti nepažeidžiant gerbiant žmoniškąjį orumą ir tausojant aplinką. Tačiau dabartinė atlyginimų sistema, pagrįsta ne teikiamų paslaugų kokybe, bet vien tik parduodamų prekių apimtimi, kelia ne tik didelį klientų bet ir dirbančiųjų nepasitenkinimą, patiriančių stresą dėl „negaluojančio biudžeto“, t. y. įtampą dėl nuolatinio komercinio spaudimo.

1.14. EESRK mano, kad reikia sistemingai ir tikslingai taikyti vadinamąjį „proporcingumo principą“, pagal kurį bus draudžiama mažam, nedidelio masto veiklą vykdančiam tarpininkui ir milžiniškai tarptautinei organizacijai taikyti vienodas reglamentuojančias taisykles. Savaiame aišku, rinkai ir toliau turi būti suteikiamos tokios pačios garantijos. Taisyklės priimamos rinkai apsaugoti.

1.15. Europos Komisija, užtikrindama, kad valstybės narės netaikys priemonių, galinčių iškreipti konkurenciją, galėtų apsaugoti finansinių, bankinių ir draudimo paslaugų pasiūlos įvairovę. Į šiuos aspektus reikėtų atsižvelgti nustatant valstybės pagalbą reglamentuojančias taisykles.

1.16. Vadinamasis „lošimo namų“ ir „turbo-kapitalizmas“ nusitaikė į didžiausias pramonės ir finansų bendroves, kurios, išpardavus jas dalimis ir gundančiomis kainomis, virto savo pačių šešėliais. Šių „destruktyvių“ vertės iššvaistymo operacijų, po kurių liko tik bendrovių griuvėsiai, aukomis tapo tūkstančiai šių įmonių darbuotojų, jų šeimos, akcininkai ir apskritai ekonomika.

1.17. Šioje nuomonėje EESRK pakartoja garsiojo ekonomisto ⁽¹⁾ raginimą priversti ekonomiką vėl tarnauti žmogui: „Didžiausias pavojus yra tai, kad žmogaus protas ims paklusti šiuolaikinės pramoninės sistemos reikalavimams, pagal kuriuos technologija visuomet yra naudinga, ekonominis augimas reiškia gerovę, įmonių gamyba turi nuolat augti, vartojimas yra pagrindinis gerovės stimulas, laisvalaikis yra smerktinas įprotis, ir niekas neturi kliudyti technikos, ekonominio augimo ir vartojimo plėtrai“.

⁽¹⁾ John Kenneth Galbraith. *Liberty, happiness...and the economy* (Laisvė, laimė ir...ekonomika). The Atlantic Monthly, 1967 m. birželis.

2. Įvadas

2.1. Etika ir socialinis akstinas

2.1.1. Graikų filosofinė mintis padėjo tvirtą pagrindą visai Vakarų kultūrai ir todėl pasitelksime ją „etikos“ ir „socialumo“ sąvokoms apibrėžti.

2.1.2. Anot Aristotelio, etikos tikslas yra žmogaus gerovė, suvokta ne abstrakčiai, o kaip didžiausias gėris, kurį įmanoma įgyti ar sukurti veiksmu. Didžiausias gėris, kurio trokšta kiekvienas asmuo, yra laimė. Aukščiausia laimės forma yra dorybinga veikla.

2.1.3. Laimė yra aukščiausias, gražiausias ir maloniausias gėris; tos trys savybės yra viena nuo kitos neatskiriamos, kaip pasakyta Dėlos įrašė:

„a) Kas teisinga – gražiausia,

b) būti sveikam – naudingiausia,

c) bet maloniausia užvis – tai, ką tu myli, laimėt.

d) Mat visi šie dalykai priklauso prie aukščiausių jų veiklos formų. Tas veiklos formas arba vieną jų – pačią geriausią – vadiname laime“. (Aristotelis, *Nikomacho etika*, I knyga).

2.1.4. Filosofija padeda mums suvokti, kad greta absoliučios etinės realybės egzistuoja ir santykinės realybės, tenkinančios didesnes ar mažesnes socialines grupes, kurias vienija vienodas laimės suvokimas ir kurios bendrai siekia šio tikslo.

2.1.5. Etikos ir vertybių pliuralizmo sambūvis nulėmė visą turtingą žmonijos savimonės paieškų raidą, pasireiškusią įvairiausiomis formomis. Viena naujausių, taip vadinama „laimės ekonomika“, sistemingai empiriškai tiria laimės sąvoką ir būdus jai pasiekti.

2.1.6. Įrodyta, kad jei ekonomikos augimo nelydi atitinkamas kitų pasitenkinimo veiksnių augimas, visuomenės nariai nesi-
jaucia laimingesni. „Peržengus tam tikrą ribą, ekonomikos

augimas nustoja būti laimės šaltiniu. Nesulaikomas vartojimo augimas reikalauja vis daugiau dirbti, siekiant užtikrinti jo finansavimą, aukojant tam vis daugiau savo laiko, vietoje to, kad puoselėti žmonių tarpusavio santykius, kurie ir yra pagrindinis laimės šaltinis“⁽¹⁾.

2.1.7. Eurostato atlikti tyrimai rodo, kad per pastaruosius 25 metus, Europos gyventojų pajamoms nuolat augant, jie vis dėlto netapo laimingesni. Jungtinėse Amerikos Valstijose atliktų tyrimų rezultatai labai panašūs.

2.2. 2007–2008 m. finansinė krizė. O kas toliau?

2.2.1. Pagrindinė pastarųjų mėnesių tarptautinių politinių debatų tema – nuo 2007 m. vasario mėn. finansines rinkas krečianti karštinė, labiausiai palietusi stambiausias finansines institucijas ir bankus.

2.2.2. JAV paskolų krizės poveikis buvo stipresnis ir platesnis todėl, kad daugelis rizikingų būsto paskolų (angl. *subprimes*), kurių grąžinimas labai abejotinas, buvo ištrauktos pakeičiant vertybiniais popieriais į didesnių paskolų paketus, ir visa tai buvo daroma neskaidriai, slepiant problemos mastus. Finansinių operatorių dispozicijoje šiuo metu liko daug nuvertėjusių ir nelikvidžių akcijų.

2.2.3. Netikrumo nuotaikos sukėlė nepasitikėjimą visa finansine sistema, kuris ypač neigiamai paveikė pigių kreditų veiklos sektorių.

2.2.4. Pirmosiomis šios finansinės krizės aukomis tapo alternatyvaus investavimo fondai (angl. *hedge funds*), tarp kurių yra ir didžiausių komercinių bankų fondai. Daugelio Europos bankų finansiniuose portfeliuose atsidarė didelė neatgaunamų JAV rizikingų būsto paskolų dalis. Tiesiogiai nukentėjo ne tik savo atsargumu garsėjantys Vokietijos bankai; krizė netiesiogiai palietė ir tas finansines institucijas, kurių fonduose nebuvo JAV paskolų, nes neproporcingai pakilo likvidžių lėšų kainos. Dėl šios priežasties beveik žlugo *Northern Rock* bankas.

2.2.5. *Société générale* (SocGen) banko sunkumai susiję tiek su praėjusiųjų metų vasaros finansine krize, tiek ir su tam tikra paplitusia tendencija skatinti finansų rinkos operatorius labai rizikuoti, o tai gali duoti dvejopą rezultatą: didelį pelną arba, priėmus neapgalvotą sprendimą, prarasti astronomines sumas. Tokia padėtis parodė, kad šioje įstaigoje ypatingai trūksta vidaus kontrolės procedūrų ir apskritai leidžia abejoti dėl bankų sistemos taikomos praktikos minėtoje srityje.

⁽¹⁾ Luca de Biase. „Laimės ekonomika“. Feltrinelli, 2007 m.

2.2.6. Šiuo atveju bankas veikė kaip „lošimo namai“, kurių nuostolius vienaip ar kitaip turės apmokėti niekuo dėti indėlininkai, darbuotojai (finansų sektoriuje iki šiol jau atleista daugiau nei 100 000 darbuotojų ir numatoma atleisti dar daugiau) ⁽¹⁾, ir piliečiai, kurie pasijunta nesaugūs ir praranda pasitikėjimą visa finansine sistema.

2.2.7. Iki šiol pranešta apie 400 milijardų dolerių nuostolius, tačiau, patikimų šaltinių teigimu, nuostoliai gali siekti 1 200 milijardų dolerių ⁽²⁾. Be abejo, nukentėjo svarbiausi instituciniai investuotojai ir pensijų fondai, bet tai turėjo rimtų pasekmių ir visai ekonomikos sistemai: padidėjo išlaidos, sumažėjo prienamų lėšų, išaugo kainos, o dėl to ir infliacija, bei sulėtėjo ekonomikos augimas. Tai yra užburtas ratas, darantis poveikį visai ekonominei veiklai. Tam tikrose valstybėse narėse jau kalbama apie nuosmukį.

2.2.8. Aišku, Europos finansinę sistemą reikėtų (be keleto išimčių) veikiau laikyti krizės auka, o ne kaltininke. Tačiau reikia pabrėžti, kad vis didėjanti ekonomikos priklausomybė nuo finansų, nuolatinės vis aktyvesnių pelno didinimo būdų paieškos, vis agresyvesnis rizikos draudimo fondų vaidmuo ir nepriklausomų fondų, turinčių didžiulius lėšų išteklius, atsiradimas rinkoje nuvertino realiosios ekonomikos vaidmenį. Išryškėjo nacionalinių kontrolės sistemų trūkumai, skirtingų šalių valdžios institucijų bendradarbiavimo modelių neveiksmingumas ir neigiamas kai kurių vertinimo agentūrų, „etiškomis“ įvertinusių pasitikėjimo nevertas įmones, vaidmuo (pavyzdžiui, jos teigiamai vertino tokių įmonių, kaip Parmalat, gavusių puikaus elgesio kodekso įvertinimą, finansinę padėtį).

2.2.9. Krizės poveikį pajuto visi – tiek aktyviai, tiek menkai spekuliuojantys, ir visiškai nevykdantys spekuliacinių operacijų rinkos dalyviai. Rinkos integracija jau pasiekė tokį laipsnį, kad nė vienas jos dalyvis jau negali išvengti neigiamų krizės pasekmių. Bet pagrindinė sistemos problema yra ta, kad nuostolius tenka kęsti visiems, o pelnu naudojasi tik spekuliantai.

3. Europos finansinė sistema

3.1. Bankai

3.1.1. Bankai yra pagrindinis finansinių tarpininkų jungiamasis elementas. Kai kuriose šalyse jie ne tik kontroliuoja didžiąją ūkio ekonomikos dalį, nuo jų priklauso ištisų regionų

bei įmonių vystymasis, jie kuria ir plėtoja pelno didinimo galimybes.

3.1.2. Nors dabar visos bankinės įstaigos yra rinkos dalyvės ir teikia panašias bendro pobūdžio ar specializuotas paslaugas, istorijos raidoje jos susiformavo iš skirtingus poreikius tenkinusių organizacijų.

3.1.3. Greta rinkoje šiuo metu vyraujančių komercinių ir investicinių bankų veikia ir taupomieji bankai, kurie buvo kuriami siekiant padėti miesto gyventojams (ypač skurdesniems jų atstovams) išgyventi krizių metu. Pirmieji tokio tipo taupomieji bankai buvo įsteigti Vokietijos imperijoje XIX amžiaus pradžioje. Tačiau dauguma šių įstaigų buvo žinomos jau XV amžiuje lombardų pavadinimu. Šiandien šios įstaigos sudaro trečdalį mažmeninės rinkos, turinčios 160 milijonų klientų ir 980 tūkstančių darbuotojų. Kaip pavyzdžius būtų galima pateikti Austrijos *Die Zweite Sparkasse* ir Prancūzijos *Parcours Confiance* taupomųjų bankų socialinės įtraukties iniciatyvas.

3.1.4. Kovoju su lupikavimu, užmiesčio ir kaimo vietovėse ėmė kurtis amatininkų ir ūkininkų taupomieji bankai, kurių idėją pirmasis įgyvendino Friedrich Wilhelm Raiffeisen, 1864 m. įsteigęs pirmąją kooperatyvinio kredito įstaigą (*Darlehenskassenverein*). Kooperatyvo principais veikiantys liaudies bankai paplito po to, kai 1850 m. Franz Hermann Schulze-Delitzsch įsteigė pirmąją *Vorschussverein* (Liaudies banką). Šios patirties pagrindu ir susiformavo plataus masto kooperatyvinio kredito ir liaudies bankų judėjimas, kuris šiuo metu sudaro daugiau nei 20 proc. ES rinkos, t. y. apima daugiau nei 140 mln. klientų, 47 mln. narių ir 730 000 darbuotojų.

3.1.5. Ši istorinė apžvalga rodo, kad pilietinė visuomenė bankams visuomet skyrė kiek kitokią, nei visoms kitoms įstaigoms, vaidmenį ekonominėje sistemoje. Iš jų visuomet buvo laukiama, kad, be pelno, jie siektų dar ir etinių bei socialinių tikslų.

3.1.6. Finansinių paslaugų teikimas kuo platesniems visuomenės sluoksniams yra svarbi ir atsakinga finansų pramonės misija. Besivystančiose šalyse kreditą gali gauti vos 20 proc. gyventojų, tuo tarpu Europoje šis rodiklis daug optimistiškesnis ir siekia 90 proc. visų gyventojų. Vis dėlto šio lygio dar nepakanka, nes tie 10 proc. gyventojų, negalintys naudotis kredito paslaugomis, yra potencialios labai rimto diskriminavimo aukos.

⁽¹⁾ Šaltinis – UNI (United Network International) – Ženeva, 2008 m.

⁽²⁾ Italijos banko biuletenis, Nr. 52. 2008 m. balandžio mėn.

3.2. Draudimas

3.2.1. Pirmieji modernūs bankai atsirado XV amžiaus pradžioje Italijoje, 1406 m. įsteigus *Banco di San Giorgio*; kai kurie jų, kaip 1472 m. atsiradęs Sienos bankas *Monte dei Paschi*, gyvuoja ir šiandien. Tačiau draudimo įstaigos atsirado daug seniau. Pirmosios draudimo veiklos formos atsirado Kinijoje ir Babilone jau antrajame ir trečiajame tūkstantmečiuose prieš Kristaus gimimą. Graikų ir romėnų civilizacijose atsirado pirmoji gyvybės ir sveikatos draudimo koncepcija – ten steigėsi „filantropų draugijos“, kurios finansavo gydymą, skirdavo pašalpas šeimoms, netgi apmokėdavo laidojimo išlaidas. Viduramžiais tuo užsiėmė gildijos. XIV amžiuje Genujoje sudaryta pirmoji nesusijusi su investicijomis draudimo sutartis, kuri padėjo praturtėti Edward Lloyd. Jis 1688 m. Londone, Tower gatvėje atidarė kavinę, kurioje lankydavosi laivų savininkai, pirkliai ir laivyno kapitonai. Tai buvo ideali susitikimo vieta tiems, kas buvo suinteresuoti apdrausti savo krovinį ar laivą bei finansiskai dalyvauti šiuose sandėriuose. Maždaug tuo pačiu metu Nicholas Barbon įsteigė „the Fire Office“, pirmąją draudimo nuo gaisro įstaigą, tapusią populiaria po baisiojo 1666 m. Londono gaisro, kurio metu sudegė 13 200 pastatų.

3.2.2. *Lloyd* įstaigos (kuri techniniu požiūriu nebuvo draudimo bendrovė) pavyzdžio draudimo modelis paplito visoje Europoje, ir joje viena po kitos ėmė steigtis ir veikti draudimo įstaigos. Šiuolaikinio draudimo raida susijusi su šiuolaikine tikimybių teorija, kurios pirmtakai buvo Paskalis, Ferma ir Galilėjus. Atsirado savitarpio draudimo bendrijos – įstaigos, kurių turtas priklausė polisų turėtojams, t. y. patiems klientams, o ne akcininkams. Praeitą šimtmetį atsirado kooperatyvinės draudimo bendrovės. Tam tikrose šalyse jos tapo populiarios dėl savo sugebėjimo teikti kokybiškas paslaugas visiems be išimties rinkos dalyviams. Kaip ir kooperatyviniai bankai, draudimo bendrijos labai glaudžiai susijusios su savo regiono ekonomine sistema ir labai skatina jos vystymąsi, pakartotinai investuodamos į ją dalį savo papildomo pelno.

3.3. Etiška bankininkystė ir draudimas

3.3.1. Etiški bankai ir draudimo bendrovės atsirado prieš keletą metų. Jie siekia palaikyti dalykinius santykius ir teikti finansines paslaugas tik toms įmonėms, kurios griežtai laikosi jas įsteigusių bendrovių nustatytų tam tikrų vertybių. Vienos pagrindinių privalomų laikytis vertybių yra: tausoti aplinką, atsakyti bet kokių su ginklų prekyba susijusių sandorių ir nuolat kovoti su visomis diskriminavimo apraiškėmis.

3.3.2. „Etiškas“ finansavimas ir mikrofinansavimas

3.3.2.1. „Etišku“ finansavimu vadinama finansinė veikla, kai skatinamos humaniškos, socialinės, aplinkosauginės iniciatyvos, etikos ir ekonomikos kriterijais vertinant jų poveikį aplinkai ir

visuomenei. Pagrindinis jos uždavinys – finansuoti minėtas iniciatyvas, tačiau mikrokredito priemonėmis finansuojami ir atskiri asmenys.

3.3.2.2. Mikrofinansavimas remiasi specializuotų bankų teikiamomis paslaugomis, kai asignuojamos labai nedidelės pinigų sumos, skirtos mažas pajamas turintiems visuomenės atstovams, negalintiems naudotis įprastinės bankų sistemos paslaugomis. Jis yra labiausiai paplitęs trečiajame pasaulyje, bet nepamirškime, kad Vakarų šalyse turi labai senas mikrotaupymo tradicijas (mikrokreditavimas jose paplitęs mažiau ir pasireiškė praeityje, pavyzdžiui, lombardo įstaigų forma). Mikrotaupymo pavyzdžiu gali būti terminuoti mažai apmokestinti indėliai.

3.3.2.3. Etiška finansinė veikla vykdoma laikantis šių principų ⁽¹⁾:

- a) investorių pelnas skirstomas nediskriminuojant jų pagal lytį, etninę priklausomybę, religiją ar turtą, laikantis nuostatos, kad gauti kreditą bet kokia forma yra žmogaus teisė;
- b) dalininkais priimami ir mažiausias pajamas turintys asmenys, pripažįstant jų asmenines, draugijos ar bendruomenės garantijos formas lygiomis teisėmis su kapitalo garantijomis;
- c) veiksmingumas etiškoje finansinėje veikloje turi būti vertinamas ne pelno kriterijais, bet gyvybiškumu ekonominiame ir socialinės naudos lygmenyje;
- d) taupantysis privalo dalyvauti pasirenkant įmonę, į kurią bus investuotos santaupos; jis tai gali vykdyti nurodydamas savo pasirinkimą skirstant fondus arba naudodamasis demokratiškais dalyvavimo priimančiais sprendimus mechanizmais;
- e) turi būti užtikrintas operacijų skaidrumas ir informacijos suteikimas visiems; todėl įnašai turi būti vardiniai, o klientas turi teisę susipažinti su finansinės institucijos veiklos metodais ir būti informuojamas apie pastarosios sprendimus dėl fondų panaudojimo ir jų investavimo;
- f) atsakoma siekti pelno vien tik spekuliuojant kapitalu ir siekiama, kad būtų palaikoma priimtinausia palūkanų norma atsižvelgiant ne vien į ekonominius, bet ir į socialinius ir etinius kriterijus;

⁽¹⁾ Dalyvaujamoji demokratija: apibrėžtys cituojamos iš Lacijo regiono biudžeto skyriaus finansuotos studijos (Italija).

g) nepalaikyti finansinių santykių su tais rinkos dalyviais, kurių veikla prieštarauja humanizmo principams ar pažeidžia pagrindines žmogaus teises: ginklų gamyba ir prekyba jais, žmonių sveikatai ir aplinkai kenksmingų medžiagų gamyba, nepilnamečių išnaudojimu arba pilietinių laisvių pažeidimu paremta veikla.

3.3.2.4. „Etišku draudimu“ vadinama draudimo veikla, vykdoma laikantis šių principų ⁽¹⁾:

- a) turi būti užtikrinta savitarpio pagalba tikrąja prasme, t. y. draudimas suprantamas kaip solidarumo instrumentas, kai nepatyrę nuostolių atlygina žalą juos patyrusiems;
- b) turi būti užtikrinta galimybė apsidrausti, t. y. apsaugos problemų atveju garantija, kurią įgyja kiekvienas apsidraudęs asmuo, nediskriminuojant jo dėl amžiaus, negalios ar bet kurios kitos socialinio pobūdžio kliūtis;
- c) turi būti užtikrintas operacijų ir sutarčių sudarymo skaidrumas, bei galimybė kontroliuoti kriterijus, kuriais remiantis nustatomas išmokų dydis;
- d) savo teritorijos klientams turi būti sudarytos geresnės sąlygos;
- e) visų sutarties šalių atžvilgiu taikomi lygių teisių ir vienodos pagarbos kriterijai.

3.3.3. Etiškas investavimas

3.3.3.1. Etišku investavimu vadinama veikla, kai finansuojamos iniciatyvos, susijusios su aplinka, tvariu vystymusi, socialinėmis paslaugomis, kultūra ir tarptautiniu bendradarbiavimu. Akcijos pasirenkamos remiantis ne tik tradiciniais finansiniais kriterijais, bet ir darbo santykių kokybe, pagarba aplinkai, skaidrumu.

4. Įmonių socialinė atsakomybė

4.1. Komisijos Įmonių ir Socialinių reikalų direktoratai tam tikrose srityse bendradarbiauja su darbdavių asociacijomis. Viena tokių sričių – tinkamo indėlininkų informavimo užtikrinimas, siekiant, kad jie geriau suprastų finansinių rinkų mechanizmus ir pažintų šių rinkų teikiamus produktus. Tokios finansinio mokymo iniciatyvos yra veiksminga ir visuomeniška priemonė, padedanti indėlininkams išvengti netinkamo investavimo į jų lūkesčių neatitinkančius ir jų santaupoms pavojingus rinkos produktus.

4.2. Įmonių socialinės atsakomybės (ISA) iniciatyvose dalyvauja kol kas dar labai nedaug įmonių, daugiausia priklausančių

bendra veikla užsiimantiems akcininkams. Iki masinio dalyvavimo dar toli, tačiau tam tikri sektoriai, pvz., kooperatiniai ir liaudies bankai, taupomieji bankai, kooperatinės ir savitarpio pagalbos draudimo bendrovės reiškia norą aktyviau ir intensyviau dalyvauti jose.

4.3. Svarbi problema yra investicinių bankų vadovų ir atsakingų darbuotojų atlyginimų ir premijų dydžio klausimas. Šias išmokas būtina persvarstyti, nustatyti teisingą jų lygį ir tinkamai suderinti jas su įmonės pelnu ir apyvarta. Šiuo metu įmonių darbuotojai ir akcininkai, kurie susidūrė su finansinės krizės padariniais, nepatenkinti tuo, kad aukščiausio lygio įmonių vadovai, kurie taip pat iš dalies atsakingi dėl jų patiriamų sunkumų, gauna neproporcingai dideles išmokas nepriklausomai nuo gerų ar blogų įmonės veiklos rezultatų.

4.4. Naujieji finansinių įmonių valdymo metodai, orientuoti į maksimalaus pelno gavimą per kuo trumpesnę laiką kartais skatina operatorius elgtis neatsakingai (ypač įstaigose, kur veiklos rezultatai vertinami kas ketvirtį). Šios priežastys sąlygojo pastarųjų mėnesių finansinius skandalus kai kurių Sąjungos valstybių bankuose. Įgyvendinus socialinę atsakomybę, būtų užtikrintas stabilus ir tvarus pelnas bei tinkamai panaudojamas materialusis ir virtualusis finansinių įstaigų kapitalas, t. y. jų darbuotojai ir savitarpio pasitikėjimu pagrįsti jų santykiai su klientais.

4.5. EESRK ragina visuotinai įvesti įmonių socialine atsakomybe grindžiamus elgesio kodeksus. Itin svarbu, kad šiuos kodeksus būtų galima patikrinti, ir kad jie būtų tikrinami, siekiant išvengti daugybės atvejų, kai įmonių vadovai, laikydamiesi puikių elgesio kodeksų ir juos skleisdami, išnaudoja šimtus tūkstančių indėlininkų, kaip tai rodo keletas pastarųjų metų garsiausių finansinių skandalų ⁽²⁾.

5. Vietiniai bankai, vietos ekonomikos plėtra ir MVĮ vystymasis

5.1. Vienoje rinkoje neretai tarpusavyje konkuruoja skirtingų tipų bankai, iš esmės siūlantys tokio paties pobūdžio paslaugas. Jie visi turi stengtis dirbti kuo veiksmingiau. Akcinės bendrovės ir privatūs bankai labiau orientuojasi į akcininkų pelno didinimą, o kito tipo bendrovės siekia vystyti regiono, kuriame dirba, ekonominę ir socialinę gerovę, todėl jos daugiau dėmesio skiria mažesnes pajamas turinčių klientų kreditavimo sąlygoms gerinti, MVĮ vystyti, blogiausiomis sąlygomis gyvenančių socialinių sluoksnių atstovų problemoms spręsti, periferinių ir labiausiai nutolusiųjų teritorijų ekonomikai skatinti.

⁽²⁾ Šie asmenys net buvo apdovanoti garbės diplomu už jų įsipareigojimą vietos, nacionaliniu ir tarptautiniu lygiu vystyti verslą, rodant drąsą, atkaklumą, kūrybingumą, aukštą profesionalumą, aiškiu matymu, kartu laikantis elgesio etikos, kuri demonstruoja, kad neteisūs tie, kurie teigia, kad etika ir ekonomika yra nesuderinamos sąvokos.

⁽¹⁾ Idem.

5.2. Teritorijose, kur gerai išvystyta vietinių bankų sistema, pastebimi didesni ekonomikos augimo tempai. Reikia pabrėžti, kad daugelyje šalių vietiniai bankai yra taupomieji bankai ir kooperatinės bendrovės, investuojantys į savo regionų ekonomiką didelę savo pelno dalį.

5.3. „Bankų sistemai tenka dviguba atsakomybė: įmonių lygmeniu jie privalo gerinti kredito įstaigų valdymo veiksmingumą, vertindami jį ne vien rentabilumo, bet ir naujovių diegimo ir naudojamo žmogiškojo kapitalo kokybės kriterijais; teritorijų lygmeniu jie privalo skatinti vystymąsi, kuris matuojamas ne vien asignavimų apimtimi, bet ir gebėjimu investuoti į projektų atranką ir į verslininkų bei bendrovių potencialo (kurį galima vadinti „teritoriniu veiksmingumu“), nustatymą. Veiksminga vadyba turi tarnauti teritoriniam veiksmingumui, nes nėra prasmės turėti veiksmingai dirbančius bankus, jei jie nepadedą vystyti vietos ekonomikos.“⁽¹⁾

5.4. Garantiją suteikiančios įmonės ir laidavimo organizacijos, veikiančios taip pat ir Europos lygmeniu, mažoms ir vidutinėms įmonėms tapo veiksminga priemone, padedanti palengvinti kredito gavimą jos nariams. Šios bendrovės palengvina gauti investicinius kreditus mažosioms ir vidutinėms įmonėms, kurios negali suteikti savo garantijos, kurios reikalauja finansavimo įstaigos, kad įgytų banko pasitikėjimą.

6. Politikos formuotojų vaidmuo

6.1. Komitetas mano, kad „iš viršaus į apačią“ taktika netinka, kadangi patirtis rodo, jog visuomet naudingesnės būna tos socialinio ir etinio pobūdžio iniciatyvos, kurios kyla stichiškai, „iš apačios“. Kiekvienas „aktyvus“ įsikišimas kelia grėsmę stabdyti spontanišką veiklą, kuri užtikrina ekonominės ir finansinės sistemos formų „biologinę įvairovę“. Be to, Komitetas laikosi nuomonės, kad sprendimus priimančios politikai privalo susilaikyti nuo bet kokių veiksmų, kuriais būtų trukdoma įgyvendinti jau pradėtas iniciatyvas ir stichiškai formuotis naujoms.

6.2. EESRK svarstė, ar nebūtų tikslinga suteikti daugiau mokesčių ar teisinių lengvatų socialinio ar etinio pobūdžio iniciatyvoms, kurias imasi įgyvendinti pelno siekiančios organizacijos. Sprendžiant šį klausimą reikia numatyti, kad galimos dvi skirtingos situacijos:

6.2.1. Pelno siekianti organizacija imasi įgyvendinti iniciatyvą, kuri nėra struktūriškai susijusi su pagrindine jos veikla (žr., pvz., *Crédit agricole* banko vykdytą operaciją *Point passerelle*). Tokiu atveju neabejotinai tikslinga suteikti jai kompensaciją, nes ji vykdo ne įprastinę verslo operaciją.

6.2.2. Pelno siekianti organizacija imasi iniciatyvų, kurios negali būti struktūriškai atsietos nuo pagrindinės jos veiklos. Dėl tikslingumo numatyti kompensacijų sistemą šiam atveju buvo diskutuota ilgiau. Mokestinių, finansinių ar teisinių lengvatų šalininkai tvirtino, kad teigiamas įgyvendintos iniciatyvos poveikis pateisina jų taikymą. Tačiau buvo pateikta ir priešingų nuomonių, paremtų tokiais argumentais: tvarios ir ilgalaikės gali būti tik subalansuotoje autonominėje ekonominėje sistemoje (t. y. tokioje, kuri gali užtikrinti atitinkamo pelno gavimą) įgyvendintos iniciatyvos. Be to, tikrai etiška ir socialinio pobūdžio veikla turi būti nesavanaudė, todėl negalima jos skatinti teisiškai, finansinėmis ar mokesčinėmis lengvatomis. Tokia veikla pati savaime yra atlygis, nes jau suvokimas, kad daromas geras darbas, turėtų suteikti darančiajam daug pasitenkinimo.

6.2.3. EESRK mano, kad visose šiuo metu veikiančiose finansinėse sistemose priimta, kad už etines ar socialines iniciatyvas būtų gaunamos kompensacijos. Apmokestinimo taisyklėse numatyta, kad nuo apmokestinamų pajamų atskaičiuojamos tik tos išlaidos, kurios tiesiogiai dalyvauja pajamų kūrimo procese. Šis principas (žinoma, su tam tikrais apribojimais ir tam tikromis išlygomis) netaikomas tais atvejais, kai išlaidas sudaro geranoriškai labdaros organizacijoms arba socialiai naudingoms reikmėms aukojamos lėšos. Tokiais atvejais leidžiama sumažinti apmokestinąsias pajamas, net jei išlaidos nebūtinai skirtos pajamoms gauti.

6.2.4. EESRK nuomone, teisinė bazė organizacijų ar asmenų veiklos atžvilgiu niekada nebūna neutrali. Remdamasis šiuo teiginiu, EESRK mano, kad sistemoje, kuri jau skatina tam tikro pobūdžio elgseną, principas, pagal kurį visoms etinėms ir socialinėms iniciatyvoms būtų sistemingiau ir plačiau taikoma numatyta kompensacijų sistema, atitinka teisingumo ir racionalumo kriterijus, taikytinus valstybės vaidmeniui ekonomikoje ir visuomenėje.

6.2.5. Pagal EESRK siūlomą principą, kompensacijos būtų skiriamos institucijų įgyvendinamoms etinėms ir socialinėms iniciatyvoms, bet ne tiesiogiai pačioms institucijoms. EESRK mano, kad pats savaime šis principas neprieštarauja galiojančiai sistemai – negalima dirbtinai atskirti etiką nuo ekonomikos, verčiant laikytis principo, pagal kurį etiškoms būtų laikomos tik tos iniciatyvos, kurios jos vykdytojui neatneša jokios ekonominės naudos. Juk taip susidarytų padėtis, kai etiškoms būtų laikomos tik labdaros arba aukų rinkimo iniciatyvos.

7. Finansinė kompensacija ir apmokestinimas

7.1. EESRK teigiamai vertina tokio pobūdžio iniciatyvas. Ši taktika naudinga ir ekonominiu požiūriu. Per du pastaruosius dešimtmečius „gerovės valstybė“ prarado šį vardą dėl daugelio priežasčių: politinių sprendimų, viešųjų finansų suvaržymo ar ekonominio veiksmingumo paieškų. Siekdami išvengti tolesnio visuomenės gerovės smukimo, negalime ekonomikos augimo laikyti vieninteliu svertu, kuriuo galima tenkinti kiekvieną su gerove ar socialine apsauga susijusį poreikį, būtina skatinti sąlygas vystyti iniciatyvas „iš apačios į viršų“.

⁽¹⁾ P. Alessandrini (2003), *Le banche tra efficienza gestionale ed efficienza territoriale: alcune riflessioni* („Bankai, veiksminga vadyba ir teritorinis veiksmingumas: keletas pasvarstymų“).

7.2. Nyderlandų karalystėje priimta sveikatos draudimą reguliuojanti tvarka gali būti pavyzdžiu, kaip reikia skatinti privačiojo ir viešojo sektorių tarpusavio sąveiką siekiant užtikrinti aukštus „gerovės valstybės“ socialinius standartus. Viena vertus, draudimo bendrovės čia privalo drausti visus piliečius, kita vertus, jos gali naudotis vieša kompensacijų sistema, atlyginančia už papildomai prisiimtą riziką. Nyderlandų rinkoje taip pat buvo imtasi pavyzdinių iniciatyvų suteikiant ŽIV nešiojams galimybę apdrausti savo gyvybę.

7.3. Belgijoje taip pat rasime įdomų finansinės kompensacijos sistemos pavyzdį. Jos tikslas – lengvesnė prieiga prie pagrindinių finansinių paslaugų. Įsteigtas tarpbankinis fondas, iš kurio mokamos kompensacijos tiems tarpininkams, kurie užtikrina patogesnę finansinių paslaugų prieigą. Į šį fondą moka įnašus tie tarpininkai, kurie suteikia prasčiausias sąlygas naudotis paslaugomis, o jo lėšomis naudojami tie, kurie suteikia geriausias sąlygas.

7.4. Jau sukurta ir plačiai taikoma mokesčių lengvatų tvarka, skirta skatinti kooperatines bendroves, savo veikla įgyvendinančias tarpusavio pagalbos tikslus.

7.5. Kitas pavyzdys – Italijoje sukurta socialiai naudingų pelno nesiekiančių organizacijų (ONLUS) veiklą reglamentuojančių teisės aktų sistema, pagal kurią socialinio pobūdžio organizacijoms yra taikomos mokesčių lengvatos.

8. Reglamentuojantys teisės aktai

8.1. Taisyklėmis nustatomi įpareigojimai ir mokesčiai neretai varžo įmonių ir tarpininkų veiklą. Per pastarąjį dvidešimtmetį visi reglamentuojantys veiksmai buvo vykdomi taikant

lygybės kriterijus. Sudarydamos vienodas veiklos sąlygas visoms panašaus tipo įmonėms (pvz., bankams, draudimo bendrovėms ir pan.), taisyklės užtikrino aktyvesnę konkurenciją ir geresnę ekonominių efektyvumą. Tačiau taikomos perdėtai griežtai ir be atitinkamo koregavimo, jos gali tapti neišvengiama kliūtimi etinių ir socialinių iniciatyvų įgyvendinimui ir jų gyvybiškumui. Ši rizika gali būti mažesnė, jei sistemingai ir tikslingai taikysime vadinamąjį „proporcingumo principą“, pagal kurį bus draudžiama mažam, nedidelio masto veiklą vykdančiam tarpininkui ir milžiniškai tarptautinei organizacijai taikyti vienodas reglamentuojančias taisykles.

8.2. Kiekvienai organizacijai, galinčiai įrodyti, kad ji, nors ir kartais, tačiau struktūriškai ir sistemingai, nesilaikė pelno maksimizavimo principo siekdama įgyvendinti etinio ar socialinio pobūdžio iniciatyvas, turėtų būti suteikta galimybė pasinaudoti lengvatinėmis (bent iš dalies) mokesčių ir taisyklių, išskyrus pagrindines riziką ribojančias taisykles, sistema bendrosios tvarkos atžvilgiu. Kai kuriose valstybėse narėse etiškiems investuotojams jau taikomos nuostatos, leidžiančios nukrypti nuo bankinės direktyvos; reikia dėti pastangas, kad ši principą taikytų visos valstybės narės.

8.3. ES sutartyje šis principas pripažintas, dar daugelyje valstybių narių jis nepripažįstamas ir nepalaikomas. Todėl būtina stengtis užtikrinti, kad ši socialinio valdymo forma būtų sistemingiau ir plačiau pripažįstama.

8.4. Europos Komisija, užtikrindama, kad valstybės narės netaikys priemonių, galinčių iškreipti konkurenciją, galėtų apsaugoti finansinių, bankinių ir draudimo paslaugų pasiūlos įvairovę. Į šiuos aspektus reikėtų atsižvelgti nustatant valstybės pagalbos taisykles.

Bruselis, 2008 m. spalio 23 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Mario SEPI